

MİRASÇILIK SIFATINI KAYBEDENLERİN MİRAS ORTAKLIĞI İLE İLİŞKİLERİ*

Özlem SARI FİDAN**

ÖZET

Miras ortaklığında geçerli olan elbirliği ile hareket ilkesi ve mirasçılarının mirasbırakanın borçlarından müteselsil ve şahsi olarak sorumlu olmaları, miras ortaklığında yer alacak kişilerin öncelikle tespit edilmesini gerektirmektedir. Özellikle mirasçılık sıfatını kaybeden kimselerin mirasbırakanın borçlarından sorumlu olup olmayacaklarının, sorumlu olacaklar ise de bunun ne ölçüde olacağını belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu çalışmada mirasçılık sıfatının yitirildiği hâller olarak kabul edilen mirasçılıktan çıkarma, mirastan yoksunluk, mirastan feragat ve miras ret durumlarının miras ortaklığına etkisi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Mirasçılık sıfatının kaybı, miras ortaklığı, mirasçılıktan çıkarma, mirastan yoksunluk, mirastan feragat, miras ret*

THE RELATIONSHIPS OF THE HEIRS WHO LOSE THEIR INHERITANCE RIGHTS WITH THE COMMUNITY OF HEIRS

ABSTRACT

The principle of joint action and the principle of heirs' joint and several liability with their entire properties for the debts of testator within the community of heirs primarily require the identification of the people who take place within the community of heirs. Especially determining whether the heirs who lose their inheritance rights are liable for the debts of testator and to what extent this liability exists are of great importance. This study aims to analyze the effects of disinheritance, unworthiness to inherit, renunciation of inheritance, and disclaimer of inheritance, which are also known as the grounds for the loss of inheritance rights, to the community of heirs.

Keywords: *Loss of inheritance rights, community of heirs, disinheritance, unworthiness to inherit, renunciation of inheritance, disclaimer of inheritance.*

* Bu makale, yazarın "Miras Ortaklığı" isimli Yüksek Lisans Tezi'nden türetilmiştir.

** Arş. Gör., Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı.

GİRİŞ

Bir gerçek kişinin ölümünden sonra ona ait intikal edebilir hukukî ilişkilerin ve bu hukukî ilişkiler üzerinde hak sahibi olacak kişilerin tespit edilmesi miras hukukunun esaslı konularından birisidir.

Miras hukuku kurallarının ve hükümlerinin uygulanmaya başlanabilmesi için bir gerçek kişinin ölümü gerekmektedir. Zira miras, mirasbırakanın ölümü ile açılır. Mirasın açılmasıyla birlikte mirasbırakana yakınlıkları dolayısıyla başta eş ve daha sonra mirasbırakanın belirli dereceye kadar kan hısımları mirasbırakanın geride kalan malvarlığı üzerinde hak sahibi olurlar ve borçlarından sorumlu olurlar. Mirasbırakanın hayatta bulunan kan hısımlarından hangilerinin ona mirasçı olabileceği Türk hukukunda zümre sistemine göre belirlenmektedir. Sağ kalan eşin mirasçılığında kabul edilen prensiplerle birlikte zümre sistemi, mirasbırakanın “yasal mirasçılarının” belirlenmesinde kullanılan bir sistemdir. Bundan başka ölüme bağlı tasarruf serbestisi içerisinde kendisine mirasçı tayin edebileceği “atanmış mirasçı” niteliğindeki mirasçılar da bulunabilir.

Ne var ki, gerek sağ kalan eş, gerek zümre sistemi gereğince mirasbırakana mirasçı olabilecek kişiler, mirasın reddi, mirastan feragat, mirastan yoksunluk, mirasçılıktan çıkarma gibi bir sebeple mirasçılık haklarını yitirebilir. Mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufu sonucunda atanmış mirasçı sıfatını kazanabilecek kişiler ise mirasın reddi ve mirastan yoksunluk sebepleriyle mirasçılıktan doğan haklarını kaybedebilirler.

Mirasçılardan belirlenmesi, mirasbırakanın intikal edebilir hak ve borçlarının sahiplerinin belirlenmesi açısından önemlidir. Zira mirasçılar terekede yer alan haklara tek başlarına değil, TMK m. 640/2 gereğince elbirliği ile sahiptir ve bunun sonucu olarak da terekede yer alan hakları etkileyebilecek tüm işlemleri birlikte yapmak zorundadır. Bundan başka, TMK m. 599/2 ve 641/1 birlikte değerlendirildiğinde mirasçılara mirasbırakanın borçlarından dolayı müteselsil ve şahsen sorumluluk şeklinde ağır bir sorumluluğun yüklendiği görülmektedir. İşte bu sebeplerle miras ortaklığı ilişkisinde yer alacak mirasçıların belirlenmesi ve mirasçılık sıfatını yitiren kişilerin miras hukukunda geçerli olan genel kuralların aksine mirasbırakanın borçlarından sorumlu tutulabilecekleri istisnaî durumların incelenmesi önem arz etmektedir.

I. GENEL OLARAK MİRASÇILIK SIFATININ KAZANILMASI VE MİRAS ORTAKLIĞININ KURULMASI

Miras, mirasbırakanın ölümüyle açılır. Böylece mirasbırakana ait bütün malvarlığı değerleri, mirasçı veya mirasçılara intikal etmiş olur. Mirasın açılması ile intikalin gerçekleşmesi arasında bir anlık boşluk dahi yoktur¹. Türk Medeni Kanununun 599. maddesi gereğince de, yasal ve atanmış mirasçılar, mirasbırakanın ölümü ile mirası bir bütün olarak ve kanun gereğince kazanırlar.

Miras açıldığında, mirasbırakanın tek mirasçısı varsa, terekenin tümü ona ait olacağından terekenin yönetilmesi, paylaşımı gibi konularda herhangi bir sorun ortaya çıkmaz. Terekeye ilişkin her türlü taahhüt ve tasarruf işlemlerini de bizzat bu mirasçı gerçekleştirir ve borçlardan sorumlu olur². Anlaşıldığı üzere tek mirasçının varlığı hâlinde terekenin yalnızca el değiştirmesi söz konusu olup ölenin yerini mirasçısı olan kişi almaktadır³.

Miras açıldığında, mirasbırakanın birden fazla mirasçısı bulunması durumunda ise, tereke, mirasçıların tamamına bir bütün (kül) hâlinde geçer. Başka bir deyişle tereke, birden fazla mirasçıya bölünmemiş vaziyette intikal eder ve paylaşmaya kadar da özel bir malvarlığı olarak varlığını sürdürür⁴. Paylaşma tamamlanıncaya kadar, mirasçıların oluşturdukları topluluk hukuken kendine özgü bir topluluk olarak değerlendirilmiş ve bu durum kanunda “*miras ortaklığı*” olarak ifade edilmiştir⁵.

Miras ortaklığı adından da anlaşıldığı gibi bir ortaklıktır. Ama bir adı şirket değildir. Adî şirkette olduğu gibi ne ortak bir üstün amaç ne de ortaklar arasında bu amaca yönelik bir işbirliği isteği vardır. Ortaklar arasında kişisel güven bağıllığı da söz konusu değildir. Herhangi bir kişisel ilişkiye dayanmayıp kanundan doğan zorunlu ve geçici bu ortaklıkta mirasın paylaşılması ve ortaklığın dağıtılmasının talep edilmesi kural olarak her zaman mümkündür⁶.

¹ AKKANAT, Halil: **Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi**, İstanbul, 2004, s. 61.

² DURAL, Mustafa/ÖZ, Turgut: **Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku**, İstanbul, 2013, s. 450; AYAN, Mehmet, **Miras Hukuku**, Konya, 2009, s. 243.

³ KILIÇOĞLU, Ahmet M.: **Miras Hukuku**, Ankara, 2013, s. 290.

⁴ ACAR, Faruk, Miras Hukukunda Paylaşma Kuralı, **Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 1, 2006, s. 122.

⁵ Miras ortaklığı 743 sayılı Medeni Kanun döneminde “*miras şirketi*” olarak ifade edilmekteydi. Dolayısıyla günümüzde de bunun uzantısı olarak kısıtlı da olsa miras şirketi ifadesiyle karşılaşılabilmektedir. Miras şirketinden de anlaşılması gereken yine miras ortaklığıdır.

⁶ SEROZAN, Rona/ENGİN, Baki İlkey: **Miras Hukuku**, Ankara, 2014, s. 617.

II. MİRASÇILIK SIFATININ KAYBININ MİRAS ORTAKLIĞINA ETKİSİ

Miras ortaklığına yasal ve atanmış mirasçılar dâhildir. Ancak, mirastan feragat edenler, mirası reddedenler, mirastan çıkarılanlar ve mirastan yoksun bulunanlar miras ortaklığında yer almaz⁷. Bunun sonucu olarak bu kişiler terekede yer alan hak ve borçlara sahip olamazlar. Kural bu şekilde olmakla beraber bu kuralın bazı istisnaları da mevcuttur.

Türk Medeni Kanununda yazılı olan bazı durumların gerçekleşmesi hâlinde, mirasçılık sıfatı hiç kazanılamamakta ya da mirasın açıldığında kazanılmakla birlikte daha sonra yitirilmektedir. Mirasçılık sıfatının yitirilmesi olarak ifade edilen bu durumlar, mirasçılıktan çıkarılma, mirastan yoksun bulunma, mirastan feragat ve mirasın reddidir⁸.

A. Mirasçılıktan Çıkarmanın Etkisi

Türk Medeni Kanunu'nun 510. maddesine göre mirasbırakan belirli durumların gerçekleşmesi hâlinde ölüme bağlı bir tasarrufla saklı paylı mirasçısını mirasçılıktan çıkarabilmektedir⁹. Böyle bir durumda, mirasçılıktan çıkarılan kimseye düşecek olan miras payı, mirasbırakan başka türlü bir tasarrufla bulunmuş olmadıkça, mirasbırakandan önce ölmüş gibi, mirasçılıktan çıkarılanın varsa altsoyuna, yoksa mirasbırakanın yasal mirasçılarına kalır. Bu sonuç, sadece mirasçılıktan tam çıkarma hâli için geçerlidir. Bununla birlikte, mirasbırakanın TMK m. 510'daki fiillerden birini gerçekleştirmiş bulunan mirasçısını saklı payının tamamı için mirasçılıktan çıkarması şart değildir; mirasbırakan dilerse saklı payının bir kısmı için geçerli olmak üzere mirasçılıktan çıkarma hakkını kullanabilir¹⁰.

Mirasçılıktan çıkarma, mirasbırakana, saklı paylı mirasçısını mirastan uzaklaştırma imkânı veren bir ölüme bağlı tasarruftur¹¹. Bu bakımdan saklı paylı olmayan bir mirasçının mirastan çıkartılması, teknik anlamda mirasçılıktan

⁷ ÖZTAN, Bilge: **Miras Hukuku**, Ankara, 2012, s. 412; GENÇCAN, Ömer Uğur: **Miras Hukuku**, Ankara, 2011, s. 433, dn. 562; SEROZAN/ENGİN, s. 119.

⁸ ŞENER, Esat: Mirasçılık Sıfatının Yitirilmesi ve Benzeri Haller, **Yargıtay Kararları Dergisi**, C. 2, S. 2, 1976, s. 81; AYAN, s. 178.

⁹ TMK m. 510'a göre, mirasbırakana veya mirasbırakanın yakınlarından birine karşı ağır bir suç işleyen veya mirasbırakana veya mirasbırakanın ailesi üyelerine karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmeyen saklı paylı mirasçı ölüme bağlı bir tasarrufla mirasçılıktan çıkarılabilir.

¹⁰ ŞENER, **Mirasçılıktan Iskat**, s. 85; DURAL/ÖZ, s. 205.

¹¹ DURAL/ÖZ, s. 204.

çıkarma olmayıp alelâde bir mirastan uzaklaştırmadır¹². Dolayısıyla TMK m. 505'te saklı paylı mirasçılar arasında sayılmayan yasal mirasçılardan birinin, mirasçı olmayacağını belirtmesi veya onun payı üzerinde tasarrufta bulunulması mirasçılıktan çıkarma sayılmadığı için böyle bir tasarrufun mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birine dayanması gerekmez¹³. Dikkat edilmesi gereken bir husus da şudur: Mirasçılıktan çıkarma, genellikle kusurlu bir hareketin sonucu olduğu için temyiz kudretinden yoksun olanlar ve küçükler mirasçılıktan çıkarılamaz¹⁴.

Bir tür özel hukuk cezası niteliğinde olan mirasçılıktan tam çıkarma hâlinde çıkarılan kişi mirasçılıktan doğan haklardan yararlanamaz. Öte yandan mirasçılıktan kaynaklanan sorumluluklardan da kurtulmuş olur¹⁵. Bu bakımdan, mirasçılıktan çıkarılan kimseler görünüşte mirasçı olmalarına rağmen gerçekte mirasçılık sıfatlarını yitirdikleri için miras ortaklığına dâhil olamazlar¹⁶. Miras açıldığında görünürde mirasçı olan bu kişiler çıkarma tasarrufunun ortaya çıkması ile birlikte tereke üzerindeki zilyetliklerini gerçek mirasçılara devretmekle mükelleftirler¹⁷. Kısmî mirasçılıktan çıkarma hâlinde ise, saklı paylı mirasçının saklı payı azalır, fakat mirasçılık sıfatı ve dolayısıyla miras ortaklığı üyeliği devam eder¹⁸.

Mirasbırakanın ölümüne bağlı tasarrufuyla mirasçılıktan çıkarılan kişi genel iptal sebeplerine veya mirasbırakanın mirasçılıktan çıkarma sebebinde açık bir hataya düşmüş olmasına dayanarak çıkarmanın iptalini isteyebilir. Hangi sebeple iptal davası açılmış olursa olsun, davanın olumlu sonuçlanması hâlinde mirasçılıktan çıkartılan kişi tekrar mirasçı sıfatını kazanır ve miras payının tamamını alır¹⁹. Bunların dışında mirasta çıkarılan kişi çıkarma tasarrufunda sebebin gösterilmediği ya da gösterilen sebebin yetersiz olduğu

¹² KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip: **Miras Hukuku**, İstanbul, 1987, s. 306.

¹³ DURAL/ÖZ, s. 205; İMRE/ERMAN, s. 246.

¹⁴ OĞUZMAN, M. Kemal, **Miras Hukuku**, İstanbul, 1991, s. 214; ŞENER, **Mirasçılıktan İskat**, s. 84.

¹⁵ SEROZAN, Rona/ENGİN, Baki İlkay: **Miras Hukuku**, Ankara, 2014, s. 429; ŞENER, **Mirasçılıktan İskat**, s. 100; YAĞCI, Kürşat: **Cezai Mirasçılıktan Çıkarma (Cezai İskat)**, İstanbul, 2013, s.339

¹⁶ ŞENER, Esat: **Eski ve Yeni Miras Hukuku (Şerh)**, Ankara, 1988, s. 762.

¹⁷ AYİTER, Nuşin: **Elbirliği Ortaklıkları (İştirak Halinde Mülkiyet)**, Ankara, 1961, s. 79.

¹⁸ DURAL/ÖZ, s. 211; ŞENER, **Mirasçılıktan İskat**, s. 99; BERKİ, Şakir., Türk Medeni Kanununda Miras Hukukunun Esasları, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 29, S. 1-2, 1979, s. 186; İMRE/ERMAN, s. 254; YAĞCI, s. 359

¹⁹ SEROZAN/ENGİN, s. 434; DURAL/ÖZ, s. 214; ŞENER, **Mirasçılıktan İskat**, s. 101.

gerekçesiyle tenkis davası açarak saklı payını alabilir. Burada ilk durumdan farklı olarak mirasçı, miras payının tamamına değil yalnızca saklı payına kavuşmuş olmaktadır²⁰.

Kanunda, mirasbırakana, bu cezalandırıcı çıkarmanın yanı sıra bir de koruyucu çıkarma hakkı tanınmıştır²¹. TMK m.513'te "*borç ödemedен aciz sebebiyle mirasçılıktan çıkarma*" olarak ifade edilen bu çıkarmada mirasbırakan, hakkında borç ödemedен aciz belgesi bulunan altsoyunu, saklı payının yarısı için mirasçılıktan çıkarabilmektedir. Ancak mirasçılıktan çıkarılanın bu payının, onun doğmuş ve doğacak çocuklarına özgülenmesi gerekmektedir. Görüldüğü üzere koruyucu çıkarma ile korunmak istenen saklı pay sahibi değil onun altsoyudur²². Bu tür bir mirasçılıktan çıkarma sonucunda, mirasçılıktan çıkarılanın payının yarısı altsoyuna geçse de, mirasçılıktan çıkarılan, payının diğer yarısı için mirasçılık sıfatını devam ettirir²³. Bu sebeple miras ortaklığından da çıkmış olmaz.

B. Mirastan Yoksunluğun Etkisi

Mirastan yoksunluk ifadesinden, genel olarak mirasçı olabilme ehliyetine sahip olan bir kimsenin, kanunda belirtilen sebeplerden biri gerçekleştiği için, belirli bir mirasbırakan yönünden miras hukukuna ilişkin bir talep ileri sürebilme ehliyetsizliği anlaşılmaktadır²⁴. TMK m. 578'deki fiillerden birini gerçekleştirmiş bulunan kişiler mirastan yoksun bulunmaları sebebiyle mirasçılık sıfatını yitirirler²⁵. Dolayısıyla miras ortaklığına giremezler. Tıpkı mirasçılıktan çıkarmada olduğu gibi yoksun bulunan kimsenin miras payı da, TMK m. 579 gereğince mirasbırakandan önce ölmüş gibi kendi altsoyuna geçer. Altsoyun bulunmaması hâlinde yoksun kalanın payı, mirasbırakanın

²⁰ İMRE/ERMAN, s. 257; DURAL/ÖZ, s. 214.

²¹ SEROZAN/ENGİN, s. 435; DURAL/ÖZ, s. 216; ŞENER, **Mirasçılıktan Iskat**, s. 95.

²² ŞENER, **Mirasçılıktan Iskat**, s. 96.

²³ DURAL/ÖZ, s. 217; ŞENER, **Mirasçılıktan Iskat**, s. 98.

²⁴ DURAL/ÖZ, s. 368.

²⁵ TMK m. 578'e göre:

1. *Mirasbırakanı, kasten ve hukuka aykırı olarak öldüren veya öldürmeye teşebbüs edenler;*
2. *Mirasbırakanı kasten ve hukuka aykırı olarak sürekli şekilde ölüme bağlı tasarruf yapamayacak duruma getirenler;*
3. *Mirasbırakanın ölüme bağlı bir tasarruf yapmasını veya böyle bir tasarruftan dönmesini aldatma, zorlama veya korkutma yoluyla sağlayanlar ve engelleyenler;*
4. *Mirasbırakanın artık yeniden yapamayacağı bir durumda ve zamanda ölüme bağlı bir tasarrufu kasten ve hukuka aykırı olarak ortadan kaldıranlar veya bozanlar mirasçı olamayacakları gibi; ölüme bağlı tasarrufla herhangi bir hak da edinemezler.*

diğer mirasçılara geçer. Atanmış mirasçının mirastan yoksun olması durumunda ise mirasbırakan ikameli bir tasarruf yapmış yani yedek mirasçı atanmışsa, yapılan kazandırma yedek mirasçıya geçer. Bu şekilde bir tasarruf bulunmuyorsa, atanmış mirasçı lehine yapılan kazandırma TMK m. 581'in kıyasen uygulanması sonucu hükümsüz olur ve bundan yasal mirasçılar yararlanır²⁶.

Mirastan yoksun bulunanlar da mirasçılıktan çıkarılanlar gibi görünüşte mirasçı olup gerçekte mirasçı olmadıkları için mirasın açılması anında tereke üzerinde zilyet iseler bu zilyetliklerini gerçek mirasçılara devretmekle mükelleftirler²⁷. Ancak mirastan yoksunluk, miras bırakanın affıyla ortadan kalkacağı için mirasbırakan sağlığında böyle bir fiili gerçekleştiren mirasçısını affetmişse bu kimse mirasçılık sıfatını kaybetmiş olmaz ve miras ortaklığına dâhil olur (TMK m. 578/2). Bunun için mirasbırakanın af sırasında ayırt etme gücüne sahip olması gerekli ve yeterlidir²⁸.

Mirastan yoksunluk, mirasçılıktan çıkarmadan farklı olarak mirasbırakanın bir ölüme bağlı tasarrufuyla değil kendiliğinden gerçekleşir²⁹. Aynı zamanda mirastan yoksunluk, saklı paylı olsun veya olmasın ve ister yasal ister iradi mirasçı olsun tüm mirasçılar hakkında uygulanabilen bir özel hukuk cezası olması yönüyle mirasçılıktan çıkarmadan daha kapsamlıdır. Aynı şekilde, suçun yöneldiği kişilerin çevresi bakımından, ayrıca yoksunlukta affın mümkün olması itibarıyla, çıkarma ve yoksunluk arasında fark görülmektedir³⁰.

C. Mirastan Feragatin Etkisi

Türk Medeni Kanunu m. 528/1 gereğince, mirastan feragat sözleşmesi, mirasbırakan ile muhtemel mirasçı arasında yapılan ve muhtemel mirasçının ilerideki miras payından tamamen veya kısmen ivazlı ya da ivazsız olarak vazgeçmesini öngören miras sözleşmesidir³¹.

Muhtemel mirasçı, mirastan feragat sözleşmesi ile mevcut bir hakkından değil beklenen bir hakkından ve mirasçı olmaktan feragat etmektedir³².

²⁶ DURAL/ÖZ, s. 377.

²⁷ AYİTER, s. 79.

²⁸ SEROZAN/ENGİN, s. 517; OĞUZMAN, s. 260.

²⁹ DURAL/ÖZ, s. 205-206; SEROZAN/ENGİN, s. 431; ŞENER, Esat: Mirasçılık Sifatının Yitirilmesi ve Benzeri Hâller, *Yargıtay Dergisi*, C. 2, S. 3, 1976, s. 113; BERKİ, *Miras Hukunun Esasları*, s. 188.

³⁰ SEROZAN/ENGİN, s. 431; ŞENER, *Mirastan Mahrumiyet ve Feragat*, s. 102.

³¹ İNAN, Ali Naim/ERTAŞ, Şeref/ALBAŞ, Hakan: *Miras Hukuku*, Ankara, 2012, s. 259.

³² DURAL/ÖZ; s. 201; İMRE, Zahit/ ERMAN, Hasan: *Miras Hukuku*, İstanbul, 2013, s.199;

Dolayısıyla feragat sözleşmesi mirasçılık sıfatının kazanılmasına baştan engel olur³³.

Mirastan feragat sözleşmesi, miras hakkından vazgeçen mirasçı açısından ölüme bağlı bir tasarruf değil, bilakis sağlararası bir hukukî işlemdir. Ancak, mirasbırakan açısından ölüme bağlı tasarruf niteliğindedir³⁴. Mirastan feragat, taraflar arasında bir anlaşmanın varlığını gerektirdiği için ancak miras sözleşmesi ile yapılabilir, vasiyetnameye konu olamaz³⁵.

Yapılan sözleşme karşılıksız veya bir edim mukabilinde olabilir. Feragatin hukuksal sonucu olarak mirastan ivazlı veya ivazsız feragat eden mirasçı, TMK m.528/2 gereğince mirasçılık sıfatını ve bu sığfata bağılı tüm hakları kaybeder, mirasbırakanın borçlarından sorumlu olmaktan da kurtulur.

Mirastan feragat saklı payı olsun olmasın tüm mirasçılarla yapılabilecek bir sözleşmedir. Ancak mirastan feragat pratik önemini saklı paydan feragat hâlinde gösterir. Çünkü mirasbırakan, sağlararası veya ölüme bağılı tasarruflarıyla yapacağı kazandırmalarla saklı payı bulunmayan mirasçısına düşecek payı bertaraf etme imkânına zaten sahiptir. Mirasbırakan, saklı payı bulunmayan uzak yasal mirasçısıyla mirastan feragat sözleşmesini olsa olsa, olası mirasçısının dışlanması garantilemek için yapar³⁶.

İvazsız feragat sözleşmesinde mirasçı, mirastan feragatin karşılığında sağlararası bir edim elde etmez. İvazlı feragat sözleşmesinde ise mirasçı feragatinin karşılığında sağlararası bir edim elde eder. Bu ihtimalde bir nevi, mirasçılığın mirasbırakana satılması söz konusudur³⁷. İki mirastan feragat sözleşmesi arasında, feragatin altsoya etkisi ve bazı hâllerde mirasbırakanın borçlarından sorumlu olma hususlarında farklılık bulunmaktadır.

İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 259; SEROZAN/ENGİN, s. 439; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s.301. GENÇCAN, s. 429.

³³ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 260.

³⁴ İMRE/ERMAN, s. 196.

³⁵ DURAL/ÖZ, s. 195-196; SEROZAN/ENGİN, s. 438-439. Bu durum 11.02.1959 tarih ve 16/14 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ile de açıkça ifade edilmiştir. Karara göre, “*Kanunumuza göre, mirastan feragat mukavelesi, miras sözleşmesinin bir nev'idir. Bu itibarla mirastan feragat mukavelesinin bütün miras mukaveleleri gibi resmi vasiyetname şeklinde yapılmasını icap eder. Bunun sonucu olarak mirastan feragat mukavelesi, hariçten düzenlenip noterden onama şeklinde yapılamaz. Resmi senet düzenleme şeklinde yapılması gerekir.*” Bkz.: ÖZDEMİR, Hayrunnisa: Mirasçılarının Murisin Borçlarından Dolayı Sorumluluğu, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, S. 1-2, 2012, s. 197.

³⁶ SEROZAN/ENGİN, s. 438.

³⁷ SEROZAN/ENGİN, s. 438.

Eğer mirastan feragat sözleşmesi ivazlı olarak yapılmışsa, aksi kararlaştırılmış olmadıkça, feragat eden mirasçının altsoyu da mirasbırakana mirasçı olamaz. (TMK m. 528/3). Buna karşılık, ivazsız feragat altsoyu etkilemez; dolayısıyla feragat edenin altsoyu, mirasçılık sıfatını elde edebilir.

Kural olarak mirastan tam feragat hâlinde, feragat eden, mirasçı mirasçılık sıfatını kaybedeceği için mirasbırakanın borçlarından da sorumlu olmaz. Keza feragat eden, mirasbırakan öldüğünde miras paylaşımı için çağrılmaz³⁸. İvazsız feragat açısından bu kural kesin olmakla birlikte ivazlı feragat açısından bu kurala bir istisna getirilmiştir³⁹. TMK m. 530' da belirli şartların bulunması hâlinde, mirastan feragat eden mirasçının, mirasbırakanın borçlarından sorumlu olması öngörülmüştür. Buna göre mirasın açılması anında tereke, borçları karşılayamıyorsa ve borçlar mirasçılar tarafından da ödenmiyorsa, feragat eden ve mirasçıları, alacaklılarına karşı feragat için ölümünden önceki beş yıl içinde mirasbırakandan almış oldukları karşılıktan, mirasın açılması anındaki zenginleşmeleri tutarında sorumludurlar. Görüldüğü üzere feragat eden mirasçının sorumluluğu ikinci dereceden bir sorumluluktur, yani feragat eden ancak, alacaklıların kısmen veya tamamen diğer mirasçılar tarafından tatmin edilememiş olmaları durumunda sorumlu tutulabilir. Söz konusu sorumluluk talî olmasının yanı sıra aynı zamanda sınırlıdır. Bu sınır, hem ölümden önceki beş yıllık zaman yönünden hem de talep anındaki zenginleşilen miktar yönündendir⁴⁰.

Mirastan feragat payın tamamı hakkında olabileceği gibi bir kısmı için de söz konusu olabilir⁴¹. Kısmî feragatte, feragat eden mirastan daha az pay almakla ya da saklı payın korunmasından yoksun olmakla beraber, mirasçılık sıfatı devam ettiği için, onun diğer mirasçılarla birlikte mirasbırakanın borçlarından şahsî ve müteselsil sorumluluğu devam eder⁴².

Mirastan ivazlı feragat ile ilgili bir başka düzenleme de TMK m. 573 ve 574'te yer almaktadır. Buna göre mirasbırakan, mirastan feragat eden mirasçıya sağlığında terekenin tasarruf edilebilir kısmını aşan edimlerde bulunmuşsa, diğer mirasçılar bunun tenkisini isteyebilirler. Mirastan feragat eden, tenkis sebebiyle terekeye bir malı veya bir değeri geri vermekle

³⁸ ÖZDEMİR, s. 198; SEROZAN/ENGİN, s. 439.

³⁹ BERKİ, Şakir: TMK'da Mirasçılarının Mesuliyeti, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1968, C. 25, S. 3-4, s. 114.

⁴⁰ DURAL/ÖZ, s. 201; ÖZDEMİR, s. 198.

⁴¹ OĞUZMAN, s. 169; İMRE/ERMAN, s. 199.

⁴² ÖZDEMİR, s. 198.

yükümlü olduğu takdirde; dilerse tenkise tâbi değeri geri verir, dilerse almış olduklarının tamamını terekeye geri vererek mirastan feragat etmemiş gibi miras paylaşımına katılır. Bu hâlde feragat edene seçimlik bir hak tanınmıştır. Feragat edenin ikinci ihtimali seçmesi hâlinde yeniden mirasçı sıfatını kazanması söz konusu olur ve feragat eden, miras ortaklığına dâhil olur⁴³.

Mirastan feragatin belli bir kişi lehine yapılmış olduğu hâllerde, bu kişinin herhangi bir sebeple mirasçı olamaması durumunda TMK m. 529 gereğince, feragat hükümsüz kalır. Feragatin belli bir kişi lehine yapılmadığı durumlarda en yakın ortak kökün altsoyu lehine yapıldığı varsayılır ve bunların herhangi bir sebeple mirasçı olamaması durumunda feragat yine hükümsüz olur. Mirastan feragatin hükümsüz kalmasının sonucu olarak da feragat eden mirasçı sıfatını kazanır ve miras ortaklığına dâhil olur⁴⁴.

D. Mirasın Reddinin Etkisi

Mirasın reddinin düzenlendiği TMK m. 605'e göre iki çeşit ret bulunmaktadır. Buna göre ret, mirasçının iradesinden kaynaklanıyorsa gerçek ret; kanunun koyduğu bir karineden kaynaklanıyorsa hükûmî ret söz konusu olur⁴⁵.

Mirasın gerçek reddi, mirasçılık sıfatını kazanmış olan mirasçının kendi iradesi ile bu sığata son vermesini ve miras ortaklığından nihaî olarak çıkmasını ifade eder⁴⁶. Türk Medeni Kanunu'nun 606. maddesine göre yasal mirasçılar, mirasçı olduklarını daha sonra öğrendikleri ispat edilmedikçe mirasbırakanın ölümünü öğrendikleri tarihten; atanmış mirasçılar ise mirasbırakanın tasarrufunun kendilerine resmen bildirildiği tarihten itibaren üç ay içerisinde mirası reddedebilirler⁴⁷. Ret beyanında herhangi bir gerekçe gösterilmesi gerekmez⁴⁸.

⁴³ AYİTER, s. 80; ŞENER, *Miras*, s. 762.

⁴⁴ ŞENGÜN, Kemal Oğuz: Miras Ortaklığı ve Mirasçılarının Dava Hakları, *Ankara Barosu Dergisi*, 1971, S. 5, s. 649; AYİTER, s. 79; ŞENER, *Miras*, s. 762.

⁴⁵ DURAL/ÖZ, s. 410; TURAN BAŞARA, Gamze: Türk Hukuku Bakımından Mirasın Kazanılmasında Kabul Edilen Prensipler ve Mirası Ret Hakkı, *Erzurumluoğlu Armağanı*, s. 147.

⁴⁶ AYİTER, s. 75; DURAL/ÖZ, s. 410.

⁴⁷ Devletin mirası reddedip edemeyeceği ise tartışmalıdır. Sorumluluğu zaten terekeden eline geçen malla sınırlı olduğu için onun mirası reddedemeyeceğini kabul etmenin amaca daha uygun olacağı görüşü için bkz. SEROZAN/ENGİN, s. 566.

⁴⁸ DURAL/ÖZ, s. 411.

Gerçek ret, mirasçılık sıfatını kazanmak istemeyen mirasçıya tanınmış bir haktır⁴⁹. Bu sebeple ret ancak mirasın intikali, yani mirasbırakanın ölümünden sonra yapılabilir. Ret sonucunda, mirasın açıldığı tarihten itibaren mirasçılık sıfatı kaybedilir; dolayısıyla reddeden mirasçı, mirası hiç iktisap etmemiş gibi olur⁵⁰.

Ret beyanının yapılabileceği yasal süre içerisinde mirasçıların durumu bozucu koşula bağlı bir iktisap olarak kabul edilebilir⁵¹. Mirasın reddedilebileceği bu sürede mirasçılıktan doğan hak ve borçlar askıda kalır; bu geçici askı döneminde mirasçıya takip de yapılamaz⁵². Mirası ret süresinin geçmesi üzerine, yasal ve atanmış mirasçıların mirası iktisapları kesinleşir ve “geçici mirasçılığın” yerini “kesin mirasçılık” alır⁵³.

Yasal mirasçılardan biri mirası reddederse onun payı, miras açıldığı zaman kendisi sağ değilmiş gibi hak sahiplerine intikal eder. Buna göre, eğer mirası reddeden yasal mirasçının altsoyu varsa, halefiyet ilkesi gereğince onun miras payı altsoyuna geçer (TMK m. 611/1). Reddeden mirasçının altsoyunun bulunmaması hâlinde ise reddolunan miras payı yatay şişme prensibine göre diğer yasal mirasçılara geçer⁵⁴. Mirası reddeden atanmış mirasçının payı ise, mirasbırakanın arzusunun başka türlü olduğu anlaşılmadıkça, mirasbırakanın en yakın mirasçılarına kalır (TMK m. 611/2). Görüldüğü üzere mirası reddeden mirasçı miras ortaklığından çıkmaktadır.

Miras payının tamamının değil de salt belirli bir oranının reddine imkân tanınıp tanınmayacağı hususunda netlik yoktur. Alman ve Fransız hukuklarında kabul edilmeyen bu imkâna bizde sıcak bakılmaktadır⁵⁵. Bu durumun kabulü hâlinde reddeden mirasçının, miras payı üzerinde miras hukuku kaynaklı hakları hâlâ mevcut olduğundan mirasçılık sıfatının kaybından söz edilemez. Ancak, belirli tereke değerlerine ilişkin kısmî ret kesin olarak kabul edilmemektedir.

⁴⁹ ASLAN, Memduh: Mirasçıların Vergi Borçlarından Sorumluluğu, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 17, S. 3-4, 2011, s. 134.

⁵⁰ Oysa mirasçılıktan çıkarılma, mirastan yoksunluk ve mirastan feragat durumunda mirasçılık sıfatı hiç doğmamıştır. Bkz. AYİTER, s. 79.

⁵¹ AYİTER, s. 75; DURAL/ÖZ, s. 411; ŞENER, **Mirasın Reddi**, s. 75; SEROZAN/ENGİN, s. 565; ŞENER, **Miras**, s. 763.

⁵² ÖZDEMİR, s. 191.

⁵³ BAYGIN, Cem: **Türk Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması**, Ankara, 2005, s. 54; AKKANAT, s. 66.

⁵⁴ İMRE/ERMAN, s. 348; TURAN BAŞARA, s. 168.

⁵⁵ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 605-606; İMRE/ERMAN, s. 313; DURAL/ÖZ, s. 412.

Örneğin, miras payının kesirli bir bölümüne ilişkin ret geçerli kabul edilirken, taşınırın ret edilip taşınmazların kabul edildiği bir ret geçerli değildir⁵⁶.

TMK m. 605/2’de ise, “*hükmi ret*” kurumu düzenlenmiştir. Bu hükme göre, “*Ölümü tarihinde mirasbırakanın ödemededen aczi açıkça belli veya resmen tespit edilmiş ise, miras reddedilmiş sayılır.*” Hükmi ret bir karine olduğu için şartlar gerçekleşmişse reddin geçerli sayılabilmesi için mirasçılarının ret beyanında bulunmaları gerekmez⁵⁷. Hükmi rette de gerçek rette olduğu gibi mirasçılık sıfatı sona erer.

Mirasın reddinin hukukî sonucu mirasçılık sıfatının kaybedilmesi ve mirasbırakanın borçlarından sorumluluğun kalkmasıdır. Hem gerçek rette hem de hükmi rette aynı sonuç geçerlidir⁵⁸. Mirasçılarının mirası reddetmeleri hâlinde artık mirasçılar hakkında takip yapılamaz. Mirasbırakan hakkında kesinleşmiş bir mahkeme kararı bulursa dahi durum değişmez. Mirasçılar, mirası reddetmiş olduklarını belirterek borçlu olmadıkları yolunda itiraz edebilirler⁵⁹. Ancak TMK m. 618’de istisnâ bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre: “*Ödemededen aciz bir mirasbırakanın mirasını reddeden mirasçılar, onun alacaklılarına karşı, ölümünden önceki beş yıl içinde almış oldukları ve mirasın paylaşılmasında geri vermekle yükümlü olacakları değer ölçüsünde sorumlu olurlar.*”

Mirası reddeden mirasçılarının denkleştirme tutarındaki sorumluluklarını düzenleyen hükümde bazı sınırlandırmalar göze çarpmaktadır. Öncelikle, olağan eğitim giderleri ve çeyiz kazandırmaları açısından mirasçılarının, mirasbırakanın alacaklılarına karşı sorumlulukları söz konusu değildir (TMK m. 618/II). Zira bu değerlerin terekeye dâhil edilmesi mümkün olmaz⁶⁰. İkinci olarak, bu sorumluluk iyiniyetli davalı mirasçılar için elde kalan zenginleşmeyle sınırlı bir sorumluluktur (TMK m. 618/III). Reddeden

⁵⁶ SEROZAN/ENGİN, s. 570; DURAL/ÖZ, s. 412.

⁵⁷ DURAL/ÖZ, s. 419; SEROZAN/ENGİN, s. 577.

⁵⁸ ŞENER, Esat: Mirasçılık Sıfatının Yitirilmesi ve Benzeri Haller, **Yargıtay Dergisi**, C. 2, S. 4, 1976, s. 93.

⁵⁹ “(...) Borçlular hakkında murisleri için verilen meni müdahale kararının infazı yönünden icra takibi yapılmış olup, borçlular mirası reddettiklerini bu nedenle haklarında takip yapılamayacağını beyan etmişler ve ibraz ettikleri belgelerle bu hususu kanıtlamışlardır. Mirası ret durumunda mirasçılar hakkında muris için alınmış ilama dayalı takip yapılamayacağından...” (Y. 12. HD., T. 10.09.2002, E. 2002/16011, K. 2002/17219: YILDIRIM, Hayri: Borçlunun Ölümü Halinde Mirasçılarının Takip Edilmesi, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 84, S. 3, 2010, s. 1659-1660)

⁶⁰ BERKİ, **Mesuliyet**, s. 113.

mirasçılarının bu sorumluluğu aynı zamanda ikincil bir sorumluluktur. Yani, reddeden mirasçılarının bu sorumluluğu ancak terekeden tatmin sağlanamadığı takdirde ve bu tatminin sağlanabileceği ölçüde olur⁶¹.

SONUÇ

Miras hukukumuzda yasal ve atanmış mirasçılık olmak üzere iki tür mirasçılık öngörülmüştür. Hem yasal mirasçılar hem de atanmış mirasçılar mirasbırakanın külli halefi niteliğindedir ve onun intikale elverişli haklarının ve borçlarının sahibidir. Ancak kanunda ifade edilen belirli durumların gerçekleşmesi durumunda bu mirasçılar mirasçılık sıfatlarını ve mirasçılıktan doğan haklarını kaybedebilmektedir. Bu çalışmamızda mirasçılık sıfatının kaybı olarak ifade edilen mirasçılıktan çıkarma, mirastan yoksunluk, mirastan feragat ve mirasın reddi durumları ve durumların miras ortaklığına olan etkisi inceleme konusu yapılmıştır.

Mirasçılıktan çıkarma, mirastan yoksunluk ve mirastan feragat durumunda mirasçılık sıfatı, daha miras açılmadan engellenmiş bulunmaktadır. Mirası ret durumunda ise mirasçılık sıfatı, mirasın açılması ile birlikte kazanılmaktadır; ancak kanunda belirtilen süreler içerisinde olumsuz irade beyanıyla birlikte geçmişe etkili olarak ortadan kalkmaktadır. Mirasçılık sıfatının kaybedildiği tüm bu hâller miras payının tamamından uzaklaşma/uzaklaştırılma durumlarında geçerlidir. Zira kısmî uzaklaşma/uzaklaştırılma durumunda mirasçılık sıfatı ve buna bağlı hak ve borçlar devam etmektedir.

Mirasçılık sıfatının yitirilmesi olarak ifade edilen hâllerde mirasçılık sıfatının ortadan kalkması kesin ve mutlak değildir. Çünkü Türk Medeni Kanunu'nda belirtilen bazı durumların gerçekleşmesi hâlinde mirasçılık sıfatının tekrar kazanılması mümkün olabilmektedir. Örneğin, mirasçılıktan çıkarılan kişinin gerekli şartların bulunması hâlinde mahkemeye başvurarak çıkarmayı iptal ettirmesi, mirastan ivazlı feragat eden kimsenin aldığı şeyleri terekeye iade etmeyi tercih etmesi gibi hâllerde mirasçılık sıfatı tekrar kazanılır ve söz konusu kişi miras ortaklığı içerisinde yer alır.

Mirasçılık sıfatını kaybeden kişi mirasçılığa bağlı haklara sahip olamayacağı gibi mirasbırakanın borçlarından da sorumlu olmaz. Kural böyle olmakla birlikte mirastan ivazlı feragat ve mirası ret durumu ile ilgili olarak belirli şartların gerçekleşmesi hâlinde sorumluluğun doğabileceği Türk Medeni Kanununun 530. ve 618. maddelerinde düzenlenmiştir. Önemle belirtmek her

⁶¹ SEROZAN/ENGİN, s. 585.

iki durumda da sorumluluk talîdir. Dolayısıyla bu kişiler ancak alacaklıların kısmen veya tamamen diğer mirasçılar tarafından tatmin edilememiş olmaları durumunda sorumlu tutulabilecektir. Sorumluluk talî olmasının yanında aynı zamanda sınırlıdır; buna göre mirasçılar tüm malvarlıklarıyla değil, mirasbırakanın ölümünden beş yıl öncesine kadar ondan aldıklarıyla sınırlı olarak sorumludur.

KAYNAKÇA

- ACAR, Faruk ;“Miras Hukukunda Paylaşma Kuralı”, **Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 1, 2006, s. 121-161.
- AKKANAT, Halil ; **Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi**, İstanbul, 2004.
- ASLAN, Memduh ;“Mirasçılarının Vergi Borçlarından Sorumluluğu”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 17, S. 3-4, 2011, s. 127-144.
- AYAN, Mehmet ;**Miras Hukuku**, Konya, 2009.
- AYİTER, Nuşin ;**Elbirliği Ortaklıkları (İştirak Halinde Mülkiyet)**, Ankara, 1961.
- BAYGIN, Cem ;**Türk Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması**, Ankara, 2005.
- BERKİ, Şakir ;“Türk Medeni Kanununda Miras Hukukunun Esasları”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 29, S. 1-2, 1970, s. 174-221 (Berki, **Miras Hukukunun Esasları**).
- BERKİ, Şakir ;“TMK’da Mirasçılarının Mesuliyeti”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 25, S. 3-4, 1968, s. 107-136 (Berki, **Mesuliyet**).
- DURAL, Mustafa/ ÖZ, Turgut ; **Türk Özel Hukuku Cilt 4 Miras Hukuku**, İstanbul, 2013.
- GENÇCAN, Ömer Uğur; **Miras Hukuku**, Ankara, 2011.
- İMRE, Zahit / ERMAN, Hasan;**Miras Hukuku**, İstanbul, 2013.
- İNAN, Ali Naim/

ERTAŞ, Şeref/

ALBAŞ, Hakan; **Miras Hukuku**, Ankara, 2012.

KILIÇOĞLU, Ahmet M.; **Miras Hukuku**, Ankara, 2013.

KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip ;**Miras Hukuku**, İstanbul, 1987.

OĞUZMAN, M. Kemal; **Miras Hukuku**, İstanbul, 1991.

ÖZDEMİR, Hayrunnisa ; “Mirasçılarının Murisin Borçlarından Dolayı Sorumluluğu”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, S. 1-2, 2012, s. 191-223.

ÖZTAN, Bilge ; **Miras Hukuku**, Ankara, 2012.

SEROZAN, Rona/

ENGİN, Baki İlkay; **Miras Hukuku**, Ankara, 2014.

ŞENER, Esat ; **Eski ve Yeni Miras Hukuku (Şerh)**, Ankara, 1988 (Şener, **Miras Hukuku**).

ŞENER, Esat ; “Mirasçılık Sıfatının Yitirilmesi ve Benzeri Haller”, **Yargıtay Dergisi**, C. 2, S. 2, 1976, s. 81-103 (Şener, **Mirasçılıktan İskat**).

ŞENER, Esat ; “Mirasçılık Sıfatının Yitirilmesi ve Benzeri Haller”, **Yargıtay Dergisi**, C. 2, S. 3, 1976, s. 101-125 (Şener, **Mirastan Mahrumiyet ve Feragat**).

ŞENER, Esat ; “Mirasçılık Sıfatının Yitirilmesi ve Benzeri Haller”, **Yargıtay Dergisi**, C. 2, S. 4, 1976, s. 71-97 (Şener, **Mirasın Reddi**).

ŞENGÜN, Kemal Oğuz ; “Miras Ortaklığı ve Mirasçılarının Dava Hakları”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 5, 1971, s. 645-660.

TURAN BAŞARA, Gamze ; “Türk Hukuku Bakımından Mirasın Kazanılmasında Kabul Edilen Prensipler ve Mirası Ret Hakkı”, **Erzurumluoğlu Armağanı**, 2012, s. 141-180.

YAĞCI, Kürşad : **Cezai Mirasçılıktan Çıkarma (Cezai İskat)**, İstanbul, 2013.

YILDIRIM, Hayri ; “Borçlunun Ölümü Halinde Mirasçılarının Takip Edilmesi”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 84, S. 3, 2010, s. 1653-1666.

KISALTMALAR

bkz.	: bakınız
C.	: Cilt
dn.	: dipnot
E.	: Esas Numarası
HD	: Hukuk Dairesi
K.	: Karar Numarası
m.	: madde
S.	: Sayı
s.	: sayfa
TMK	: 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu
Y.	: Yargıtay